

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

15. Præcepta de seruis, & ancillis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

Cap. XIV.

Leges à Moyse late de successione ex testamento, vel ab intesta.

19.

Primò Queritur, quo pacto apud Iudæos, hæredes ex testamento, vel ab intestato succederent? Numerorum. 27. lex est. *Homo cum mortuus fuerit absque filio, ad filium eius transibit hereditas. Si filium non habuerit, habebit successores fratres suos, quod si & fratres non fuerint, dabitur hereditatem fratribus patris eius. Sin autem nec patris habuerit, dabitur hereditas his, qui ei proximi sunt, eritque hoc sanctum (id est firmum ac fixum) Israel lege perpetua.* Hactenus Lex. Ratio huius legis erat; quia possessiones cum familia transibant; & ideo si quis mares, aut foeminas susceperat, ad mares, non foeminas hereditatem, hoc est, agros & alia bona immobilia transmittabat: Inter mares verò duas partes primogenitus obtinebat. Si quis tamen foeminas tantum procreasset, ad eas hereditatem æquis portionibus transferebat: & idcirco illæ nubere, nisi viris eiusdem tribus, & familiæ non poterant, ne possessiones paternæ, in quibus successerant, ad alias familias transferrentur. Tales fuerunt filiz Salphod, de quibus Numerorum 27. & 36. & inde factum est, ut filiz, quæ hereditatem non habebant, possent nubere viris cuiuslibet alterius cognationis, & tribus: tales erant foeminae ex tribu Leuitica. Querunt aliqui, an vlla bona hereditaria foeminae consequerentur, cum fratres habebant. Ex bonis immobilibus, cuiusmodi erant agri, fundi, & alia id genus possessiones, nihil ad eas transmittabatur; bene autem ex bonis mobilibus, quæ in numero pondere, & mensura consistunt, poterant foeminae vnâ cum fratribus parenti succedere, quia familiae per bona mobilia non discernabantur, Deuteronomij 21. hæc ponitur lex: *Si quis duas uxores duxerit, & vnâ dilexerit, alteram verò odio habuerit, & liberis ex vtraque susceperit, & fuerit primogenitus ex ea, quam odio habet, non poterit ius primogenitorum transferre ad filium dilecti: ita serè Lex. Primogenito debebatur tanquam ius, sacerdotium; & ideo si ex tribu Leuitica, & familia Eleazaris filij Aaronis erat, summo Pontificatuungebatur: it em honorum duplicem portionem, & primum in sedendo locum suo iure primogenitus habebat. Hæc autem iura primogeniti non solum mandato Moyse constituta sunt, sed etiam longè ante Moysem apud Hebræos seruabantur, non quidem lege scripta, sed solo instituto, & more Maiorum. Interea si quis ex concubina, vel ancilla natus erat, hæres patris esse non poterat: & hoc ante legem scriptam more atque instituto Maiorum apud Hebræos vigeat. Et ideo dixit Sara ad Abraham: *Eijce ancillâ hanc, & filium eius: non enim erit heres filius ancillæ cum filio meo Isaac.* Et alibi: *Dei que Abraham cuncta que possederat Isaac, filijs autem concubinarum largitus est munera.* Sensus est: Transmittit Abraham ad Isaac hereditatem; filijs verò concubinarum aliqua legauit, ex quibus viuerent, ut Isaac hæredem eos alendi lege curaque liberaret. Et nihilominus filij Iacob etiam ex ancillis suscepti, cum cæteris fratribus regnum, & terram à Deo promissam acceperunt: quod an-*

notauit S. Augustinus Tractat. 11. in Ioannem, & referitur 32. quæst. 4. cap. Recurrat. Eos enim omnes voluit Iacob pro legitimis filijs, & hæredibus habere.

Cap. XV.

P R A E C E P T A

De seruis, & ancillis.

Exodi 21. præcepit Deus, ut serui septimo anno liberi dimitterentur, hoc est, libertate donarentur: quæ Manumissio in Hebræis seruis, non in ijs, qui ex Gentibus serui facti erant. Hebræorum, locum habebat. Leuitici 25. sic loquitur lex: *Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus, non cum opprimes seruitute famularum, sed quasi mercenarius, & colonus erit. Mei enim serui sunt, & ego eduxi eos de terra Aegypti, non veniunt conditine seruorum. Sciendum est, apud Iudæos duplex genus seruorum extitisse. nam seruis, vel erat Hebræus, vel aliquis ex Gentibus. Si Hebræus, in perpetuum seruire non poterat, & hoc est quod dicitur in lege: *Si emeris seruum Hebræum, sex annis seruiet tibi, in septimo egredietur liber gratis. Si ex Gentibus, perpetua seruitute tenebatur. Seruis, habet lex, & ancilla sua vobis è nationibus, quæ in circuitu vestro sunt; & de adueni, qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint, has habebitis famulos, & hereditario iure transmittetis ad posterum, ac possidebitis in æternum.* Ita lex Rursus seruis Hebræus poterat esse ex triplici causa: aut quia Hebræus inopia oppressus se vltro alteri Hebræo vendiderat. Leuitici 25. *Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus, non cum opprimes seruitute famularum, sed quasi mercenarius, & colonus erit: aut quia Hebræus furatus aliquid fuerat, & soluendo non erat: tunc enim fur Hebræo vendebatur. Exodi 22. *Si non habuerit, inquit, (scilicet fur) quod pro furto reddat, ipse venundabitur. Quæ lex dura, & seuera non erat, eo quod non vendebatur ille ad perpetuam seruitutem, cum septimo anno pristinam esset libertatem recuperaturus. Vendebatur igitur, & quasi locabat operas suas ad tempus, ut ex mercede solueret reifurti damnum. Aut seruis Hebræus erat, quia ex seruo Hebræo, & ancilla natus, ut alibi dicitur, videlicet Exodi 21. Hebræorum verò serui ex Gentibus, aut erant bello capti, aut pecunia empti, aut domi ex ancilla nati. Ancilla itidem vel erat Hebræa, vel ethnica. Hebræa, aut quia se vendiderat egestate compulsus. Leuit. 25. & hæc septimo anno ad libertatem pristinam redibat: Aut quia pater ipsius eam vendiderat alteri Hebræo uti eam vxorem duceret Dominus, vel filius eius Exodi 21. & Deut. 15. vbi hæc sunt verba: *Si quis vendiderit filiam suam in famulam, non egredietur sicut ancilla exire consueuerunt, hoc est: non exhibe, sicut serui egrediuntur, nam serui egrediuntur cum corpore suo soli, si soli in domum Domini venerunt, non sic autem ancillæ Hebrææ, quoniam non solum ad ministerium, sed ad matrimonium saltem, quale erat ancillarum, tradebatur. Si displicerit oculis Domini sui, cui tradita fuerat, id est, cui vendita fuerat, ut eam duceret vxorem vel Dominus, vel saltem filius eius, si displicerit, in-****

quam

quam Domino, postquam ab eo cognita est & non respondeat eam sibi, vel filio suo, dimittet eam: vult dicere, dabit illi pecuniam, qua redimatur, vel remittat illi pecuniam seruitutis: sine eam liberam abire sine villo pretio redemptionis, perinde ac si pecuniam redemptionis accepisset. Populo autem alieno vendendi non habebit potestatem, si spreuerit eam. Sin autem filio desponderit eam, iuxta morem filiarum faciet illi, hoc est, dotabit eam, quod est ius filiarum, quæ docantur à patre, vt nubant, & eam tamquam vxorem filius ducat. Quod si alteram acceperit, id significat, si ipse Dominus, vel filius eius alteram vxorem duxerit, erat enim permittum Hebræis plures vxores habere, prouidebit puellæ nuptias, & vestimenta, & pretium pudicitie non negabit, sensus est, eam puellam tractabit vt tractari solent puellæ nuptæ. Nam illi puellæ ductæ in vxorem à se, vel à filio non denegabit, quæ dari solent concubinis, hoc est, vxoribus non principalibus, videlicet alimenta, victum, vestitum, & pretium ob pudicitiam violatam ab eo. Si tria hæc non fecerit, egredietur gratis absque pecunia. Est igitur integer legis sensus: si quis filiam suam vendiderit alteri Hebræo in ancillam, vel is eam cognouerit sibi traditam, aut secus. Si primum, aut displicuit postea ipsi puella, aut placuit. Si displicuit, cogebatur, eam redimere, hoc est, dimittere ita liberam, ac si esset pretio redempta ob pudicitiam ab ipso corruptam, aut permittere, vt redimatur, ablatis à pretio redemptionis ministri annis, quibus ante seruerat. Si verò placuit, aut ipse, aut filius ipsius duxit eam vxorem. Si filius, debebat eam dotare: si ipsi nupit, cogebatur eam vt vxorem habere, & tractare. Si alteram sibi vxorem duxit, non minuat victum, vestitum, & præmium vxore cohabitationem cum ea tanquam cum vxore minus principali. Si hæc tria non fecisset, debebat eam dimittere liberam nulla pecunia redemptionis accepta.

Eodem capite paulò ante statuit Lex: Cum quali veste intrauerit (scilicet seruus Hebræus) cum tali exeat. In Hebræo habetur: Si cum corpore suo ingressus fuerit, cum corpore suo egredietur. Phrasit est hebræa id significans. Si seruus Hebræus solus sine vxore venerit in domum tuam, sine vxore exibat. Si cū vxore venerit, vñ cum vxore egredietur. Et hoc est, quod vulgata editio significare voluit, cum dixit: Cum quali veste intrauerit, cum tali exeat: nam statim subiunxit: Si habens vxorem, & vxor egredietur simul, videlicet septimo anno, quo seruus ad pristinam libertatem reuertitur. Et mox; Sin autem Dominus dederit illi vxorem, & pepererit filios, & filias, mulier, & liberi eius erunt Domini sui: ipse verò exibat cum vestitu suo, quod est, ipse solus liber exibat septimo anno, & vxor ac liberi eius apud dominum remanebunt tanquam serui. Lex æquissima, nam liberi tanquam ex ancilla nati, domini sui erant serui, nam etiam iura ciuilia constituerunt, vt partus ventrem sequatur, id est, ex ancilla natus seruus sit, quamuis liber sit pater, contra verò natus ex libera, sit liber, tamen si pater seruus fuerit.

Porro septimo anno ita liber exibat seruus vxore, & liberis in seruitute manentibus, vt alte-

ram, quamcumq; vellet, posset vxorem ducere. Et postea: Quod si dixerit seruus, Diligo dominum meum, & vxorem ac liberos, non egredietur liber; offeret eum Dominus Dijs, id est, adducet eum ad iudices, & Magistratus, quos Deos hoc in loco Scriptura vocat, & applicabitur ad ostium, & postes, id est applicabit eum Dominus ad portam vrbis, vel postem; in portis enim vrbiū, quo homines confluebant, confidebant iudices, & lites, & causas cognoscebant, perforabitque aurem eius subula, & erit ei seruus in seculum. id est, in seruitute manebit perpetua ad annum vsque quinquagesimum; iubileum. tunc enim liber exibat etiam cum vxore, & liberis, vt patet Leuit. 25. Hæc lex, dura aliquantulum, & seuera videtur esse, qua serui auris subula perforabatur; sed æquitatis est plena: quoniam plaris faciebat seruus vxorem, & liberos, quam libertatem suam, qua nihil tamen carius post vitam in humanis æstimatur, & habetur, cum amore vxoris, & liberorum seruitutem eligeret. Et ideo voluit Deus, vt hanc pœnam ac dedecus sustineret seruus ille Hebræus auris perforata; vt sic pœnæ grauitate deteritus, seruitutis iugum excuteret, Perforatur auris, tum quia aprior ad hanc pœnam sustinendam auris erat quàm alia corporis pars, cum minus doloris in perforanda aure sentiatur, quàm si alia corporis pars perforaretur: tum etiam quia aures sunt ad audiendum: perforatur igitur seruus in aures, vt intelligeret se dicto Domini audientem periretū futurum. Ex hoc vñ nata est apud Iudæos phrasit, qua quis dicebat: Perforauit eum aurem, hoc est, eum mihi in seruum perpetuum addixi. In verbis illis Psalmi: Aures autem perfecisti mihi: hebræa lectio sic habet: Aures autem perforasti mihi. id est, Me tuum seruum perpetuum fecisti: quem etiam sensum admittit lectio latina, Aures autem perfecisti mihi, id est, Aprasti mihi aures, quibus videlicet dicto tuo audiens essem, & tua iussa facerem. Et sciendum est, totam hanc legem: Si dominus dederit illi vxorem, intelligi de ancilla ethnica, non Hebræa; nam hæc secundum legem, a anno septimo libera necessarîo fiebat, ethnica ancilla non item; poterat autem Hebræus vxorem ducere ethnicam ad Iudæorum religionem conuersam.

Leuitici 25. Lex est huiusmodi: Si inualuerit apud vos manus aduena atq; peregrini, & attentatus frater tuus vendiderit se ei, aut cuiquam de stirpe eius, post venditionem potest redimi. Qui voluerit ex fratribus suis, redimet eum, & patruus, & patruelis, & consanguineus, & affinis. Sin natus, & ipse potuerit redimere se, supputatis duntaxat annis à tempore venditionis sue vsque ad annum iubileum, & pecunia qua venditus fuit, at iuxta annorum numerum supputata; si plures fuerint anni qui remanent vsque ad iubileum, secundum hos reddet, & pretium: & reddet emptori, quod reliquum est annorum. Quibus aut seruitur mercibus impuatis, non affliget eum violenter in conspectu tuo. Quod si per hæc redimi non potuerit, anno iubileo egredietur cum liberis suis. Hæc ibi, iustissima lex, qua voluerit Deus, vt si Hebræus ad egestatem redactus venderet se ethnico, Hebræorum tamen religionem conuerso, posset redimi à quolibet eius propinquos: seruitus enim eiusmodi propinquis omnibus erat probo & dedecori, & libertati itidem quoad eius fieri poterat, erat patrocinandum

Sed cur septimus annus est recuperanda libertati diuinitus destinatus, & quinquagesimus idem annus? Nimirum voluit Deus, ut seruitus Hebræorum esset ad tempus: eo quod perpetua seruitus grauis nimium est, & acerba, adeo, ut Iurifconsulti dixerint eam esse contra naturam, *Instit. de iure natur. gentium, & ciuili. §. ius autem gentium*: voluit autem, ut septimo quoque anno Hebræi seruitutem euaderent quasi sex annis perfectè seruiert, & septimo, ab omni opere serui cessare deberent. Rursus, quinquagesimum annum libertati destinauit: quia quadraginta nouem anni septem annorum hebdomadas implent, ut quemadmodum post quadraginta nouem dies exactos ab exitu ex Aegypto, populus quinquagesimo die legem accepit, quasi Aegyptiacæ seruitutis iugo iam penitus excusso, sic etiam serui quinquagesimo anno perfectæ libertate donarentur.

Deuteronomij 23. habetur hæc etiam lex: *Non trades seruum domino suo, qui ad te confugerit. Quæ lex locum habebat in seruo Ethnico, qui à Domino suo quærebatur ad necem, vel ad aliquod aliud graue incommodum, detrimentum, & malum.* Item Exodi 21. *Qui percusserit, inquit, seruum suum, vel ancillam xrga, & vno die vel duobus superuixerit, non subiacetis pœnæ, quia pecunia illius est.* Intelligitur ea lex de seruis, quos Hebræi ex Gentibus habebant: nam serui, qui Hebræi erant, non erant pecunia dominorum, quia non erant in seruitute perpetua. *At verò qui percusserit seruum suum, vel ancillam xrga in manibus eius, criminis reus erit, hoc est, morte condemnatur, vel sensus est: digna pœna mulctetur, quia certò constabat, ex plagis siue verberibus, percussione, vel vulnere seruum obijisse, dum verò duos, vel vnum diem verberatus, vel percussus seruus viueret, quia incertum erat an ex vulnere, siue plagis interiret, Dominus liber erat, & immunis à pœna.* Si autem Dominus seruum videlicet suum ex Gentibus percussus mutilabat, ipso iure seruus libertate donabatur.

Leuitici 25. Si Hebræus inopia pressus se vendidisset aduenæ, vel peregrino profelyto, vel alicui ex gente ipsius, poterat redimi, si aliquis propinquus, vel ipsemet pretium soluisset: & in ea redemptione serui, habebatur ratio operæ, quæ in ipsa redemptione æstimabatur, quanti æstimari ex æquo, & bono debebat: pretium autem, & merces operarum deducebatur de pretio redemptionis, & quod æstimata opera serui facta reliquum erat, resolvebatur ab eo ipsi emptori: quod si non redimebatur, tunc anno iubilæi liber exibat vnà cum filijs suis.

Cap. XVI.

P R A E C E P T A

De parentibus, & filijs.

LEge concedebatur iuxta quorundam sententiam quamuis id ego in lege expressim non video, ut si aliquis pater paupertate premeretur, filium, vel filiam venderet suam. Nam cum apud Hebræos seruus septimo anno manumitteretur, concedebat lex, ut cuique ad extremam inopiam redacto liceret filium, vel

filiam vendere. Immo cuius etiam simili egebat laboranti fas erat seipsum alteri Hebræo vendere, ut declarat liber Leuitici. nam ut supra diximus; seruitus ad tempus tantum erat, septimo enim anno serui libertate donabatur, & proinde cum Hebræus filius alteri Hebræo vendebatur, potius locabatur, quam vendebatur. Cum item Hebræus alteri se Hebræo vendebat, potius locabat se, id est, operam suam, quam vendebat.

Item Exodi 21. præcipitur patribus, ut filios suos legem ac religionem doceant. *cum dixerint, inquit, vobis filij vestri, Quæ est ista religio? Dicitis eis, vltima transitus Domini est. Deuteronomij 21. Signerit homo filium contumacem, & proteruum, qui non audierit patris ac matris imperium, & coercitum obedire contempserit: apprehendent eum, & ducunt ad seniores ciuitatis illius, & ad portam iudicij, dicentes ad eos Filius noster iste proteruus, & contumax est, monita nostra audire contempnit, comestrationibus vacat, & luxuria atque conuiuij, lapidibus eum obrueret populus ciuitatis, & morietur, ut auferatur malum de medio vestri, & vnuerjui israel adiens peritescat.*

Cap. XVII.

P R A E C E P T A

Circa externos & Peregrinos.

HEBRÆORUM populus bipertitus erat: aut enim constabat ex hominibus externis, qui dicuntur Aduenæ, & ex gentibus suam genus trahebant, aut ex ijs, qui genere erant Hebræi ab Israele originem ducentes, qui dicuntur Indigenæ. Priores illi vocabantur Profelyti, qui ex Gentibus procreati, ab Idolorum cultu ad Dei religionem traducti, & circumcisi, factis Hebræorum cæremonijs, & institutis imbuebantur. *Si quis, inquit, in vestram voluerit transire coloniam, & facere Phasæ Domini, circumcides ut prius omne masculinum eius, & tunc rite celebrabit, erique suæ indigena terra. Si quis autem circumcisius non fuerit, non reseruetur ex eo. Eadem lex erit indigenæ, & colono, qui peregrinatur apud vos.*

Leuitici 19. *Homo qui libet de domo Israel, & de alienis, qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocaustum siue victimam, & ad ostium tabernaculi testimonij non adduxerit eam, ut offeratur Domino, iurabis de populo suo.*

Leuitici 24. *Aequum iudicium sit inter vos, siue peregrinos, (id est profelytus) siue eius peccauerit. 12. ch. 14. Homo de domo Israel (id est, ex genere israelitis) & de profelytis quicumque aduenæ fuerit in Israel, si alienatus fuerit à me, & posuerit idola sua in corde suo, & reliq. in Actis: iudæi quoque, ait Lucas, & profelyti. Docuit, Christus quantum studium poneretur à iudæis in eo, ut profelytos facerent, id est, ut Gentiles circumciderent, & ad Dei cultum, & religionem conuerterent, his verbis; *re. rabu Scribae, & Pharisei hypocrite, qui circumcisitis, & aridam, ut faciatis vnium profelytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium rebeccæ duplo quam vos. 3. Paralipomenon. 30. Filiaritate perfusa est omnis turba iudæa tunc seniorum, & Leuitarum, quam vnuerse frequentes, quæ venerat ex Israel, profelytorum quoque de terra Israel, & habitantium in Iuda.**